

Raport de activitate final

În cadrul proiectului „Participarea Armatei Române la Războiul pentru Unitate Națională”

În prima etapă a proiectului am efectuat o analiză a principalelor lucrări referitoare la Participarea Armatei Române la războiul pentru reintegrarea neamului, căutând să identificăm informații despre raporturile dintre Armata Română și trupele ruse bolșevizate și am cercetat documente din Arhivele Militare de la Pitești, iar în etapa a doua am identificat noi lucrări, am prelucrat materialul arhivistic și am realizat o formă primară a studiului final, ce conține și câteva anexe.

A treia etapă a proiectului a fost dedicată redactării studiului referitor la relațiile dintre Armata Română și cea Rusă la finalul anului 1917 și începutul anului 1918, punând accent pe contextul internațional și pe situația din România, dar insistând asupra unor lupte ce au avut loc între trupele române și forțele ruse bolșevizate (Galai, Fălcieni, Spătărești). Așa cum se poate constata și din rapoartele anterioare, acest studiu are la bază, în principal, documente de arhivă, care au fost coroborate cu scrieri de epocă, memorialistică și studii dedicate participării Armatei Române la Primul Război Mondial.

În ultima etapă, am identificat materiale noi referitoare la luptele dintre trupele române și cele ruse bolșevizate (Petrică Coman, Mariana Păvăloiu, *Mariana - fătura*, *Mariana - fătura*, *Bogdan*, *Bogdan*), care ne-au slujit la lămurirea unor aspecte ale confruntărilor militare de la Galai și Bogdan. De asemenea, astfel de materiale ne-au folosit la realizarea unei analize a modului în care aceste lupte au fost percepute de către contemporani și de către posteritate, de vreme ce, spre exemplu, la Galai, a fost construit un monument în memoria soldaților români morți în această luptă, distrus în perioada comunistă. Un alt aspect pe care am încercat să-l surprindem în studiu a fost acela referitor la numărul soldaților și ofițerilor români care au murit în lupte sau au fost răniți. Deși sursele militare prezintă, pe alocuri, date contradictorii, am încercat să le coroborăm și am inserat în studiul final, precum și în anexe, informații despre eroii acestor lupte.

Prin urmare, la finalul acestui proiect, am alcătuit un studiu, alături de Adrian-Bogdan Ceobanu, de aproximativ 30 de pagini, ce conține și anexe. Studiul va fi publicat în limbile română și engleză în „Annals of the Academy of Romanian Scientists Series on History and Archaeology Sciences” ISSN 2067 – 5682 Volume 9, Number 2/2018.

Membru proiect

Lect. univ. dr. Adrian Vițalaru

Director proiect

Prof. univ. dr. Ion Solcannu

Destrămarea alianței militare româno-ruse: Luptele de la Galați, Pașcani, Spătărești (ianuarie 1918)

Considerații istoriografice

În istoriografia românească s-au publicat mai multe lucrări și studii dedicate colaborării militare româno-ruse în perioada 1916-1918. Cu toate acestea, preocupările istoriografice nu au reușit să surprindă uniform raporturile militare dintre cele două state pentru intervalul amintit. Unul dintre subiecte ce merită o atenție deosebită este cel referitor la destrămarea alianței militare româno-ruse la finele anului 1917 și începutul anului 1918.

În perioada interbelică, istoricul Constantin Kirițescu publica una din cele mai importante lucrări, republicată ulterior, dedicate participării României la primul război mondial. Unul dintre capitole este dedicat dezmembrării alianței ruso-române, iar luptele de la Galați, Pașcani, Spătărești și Mihăileni dintre armata română și cea rusă nu ocupă un rol central¹. Memoriile lui Constantin Argetoianu², I.G. Duca³, Nicolae Iorga⁴, publicate după apariția lucrării lui Kirițescu completează și nuancează informațiile deja cunoscute. În perioada regimului comunist, subiectul a fost evitat și rar amintit de către istorici. În ultimele două decenii, lucrările lui Ion M. Oprea⁵, Glenn Torey⁶, Constantin I. Stan⁷ surprind noi detalii legate de evenimentele de la finele anului 1917 și începutul celui următor. În ultimii ani, cu ocazia împlinirii a 100 de ani la izbucnirea primului război sau intrării României în prima conflagrație mondială au apărut mai multe studii⁸, lucrări cu caracter autobiografic⁹, cărți¹⁰ ce completează tabloul evenimentelor care ne interesează în articolul de față.

¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. 2, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 207-213.

² Constantin Argetoianu, *Memorii*, III-IV, Ediția a II-a, Ediție îngrijită de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 2008,

³ I.G. Duca, *Amintiri politice*, Colecția „Memorii și mărturii”, vol. III, Jon Dumitru-Verlag, München, 1981.

⁴ N. Iorga, *Memorii. Însemnări zilnice (mai 1917-mart 1920). Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. I, Editura „Națională” S. Ciornei.

⁵ Ion M. Oprea, *România și Imperiul Rus*, vol. I, 1900-1924, București, Editura Albatros, 1998.

⁶ Glenn Torey, *Armata revoluționară rusă și România 1917*, traducere din limba engleză Dana Constantin, Adrian Pandeia, București, Editura Militară, 2005.

⁷ Constantin I. Stan, *Aliați și adversari. Relațiile româno-ruse 1916-1920*, Editura Paideia, București, 2006.

⁸ De exemplu, pentru studiul nostru, este de interes articolul lui Dinu Poștarencu, *Incidentul de la Leova din decembrie 1917*, în vol. *100 de ani de la deschiderea Frontului Românesc în Primul Război Mondial (1916-2016)*, coord. Gh. Vartic, Editura Militară, București, 2017.

⁹ Maria, Regina României, *Jurnal de război. 1917-1918*, Ediție îngrijită de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2015

¹⁰ Ion Agrigoroaiei, *Opinie publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri*, Ediția a II-a revizuită, Editura Fundației Academice AXIS, Iași, 2016.

Pe baza lucrărilor deja publicate, a presei, dar mai ales a cercetărilor în Arhivele Militare de la Pitești, ne propunem să scoatem la lumină evenimente mai puțin cunoscute de la finele anului 1917 și începutul anului 1918, în condiții grele pentru statul român, în general, și pentru armata română, în special. Ne propunem să analizăm modul în care s-a realizat plecarea de pe teritoriul României a Armatei ruse, în parte bolșevizată, încercând să punctăm modul în care liderii politici și militari români au abordat această relație complicată cu Armata rusă. Ne interesează prezentarea a unor aspecte mai puțin cunoscute ale abuzurilor armatei ruse pe teritoriul României. În acest cadru, prim-ministrul României, Ion I. C. Brătianu, scria despre situația soldaților ruși: „Armatele ruse au devenit bande fără conducători, otrăvite violent de anarhie, incapabile de a ține frontul și incapabile de a organiza demobilizarea pentru retragere, care fără aprovizionare constituie ea însăși o operă devastatoare”¹¹. În special, articolul își propune să studieze câteva confruntări militare între componente ale celor două foste armate aliate.

Note introductive

La începutul anului 1917, România și Rusia se aflau în aceeași alianță, armata rusă de pe teritoriul României numărând peste 1 milion de soldați și ofițeri. Guvernul român, alături de autoritățile militare, se afla la Iași, încercând, cu sprijinul Misiunii militare franceze, să reorganizeze armata. În Rusia, revoluția din februarie 1917 a avut printre consecințe abdicarea țarului Nicolae al II-lea. După înlăturarea acestuia, noile autorități de la Petrograd au menținut starea de război, dar pe front capacitatea de luptă s-a modificat considerabil. Treptat, sovietele, ca expresii ale revoluției, reușeau să aibă o influență din ce în ce mai mare. Au apărut acte de indisciplină în rândul soldaților, dar și răzvrătiri ale acestora, inclusiv pe teritoriul României. Încă din lunile mai-iunie 1917, apăreau primele incidente între soldații ruși și autoritățile române, în diferite localități. Informațiile ce veneau din diferite părți ale Moldovei surprind încă de atunci tensiunea existentă în rândul armatei ruse. De exemplu, la finele lunii mai 1917, la Târgu Ocna avusese loc o ceartă violentă între 9 soldați ruși și 3 basarabeni. La baza acesteia, s-ar fi aflat „chestia națională”¹². Informațiile venite de la Dorohoi, o lună mai târziu, la 20 iunie, erau îngrijorătoare pentru autoritățile românești. În oraș, circula zvonul conform căruia soldații ruși pregăteau turburări cu devastări și focuri de armă¹³; iar la începutul lunii iulie, conform informațiilor venite de la informatorii Direcției de Siguranță, în Piatra Neamț domnea teroarea și anarhia provocate de soldații ruși, în special de

¹¹ Apud Petrică Coman, Mariana Păvăloiu, *Marinarii în apărarea Galațiului – 1918*, în „Marina Română”, numărul 8 (130), 2008, p. 54.

¹² Arhiva Națională a Republicii Moldova, fond 691, opis 3, dosar 995, f. 12.

¹³ *Ibidem*, f. 40-47.

cei din Regimentul 17 al Căilor Ferate¹⁴. Câteva zile mai târziu, soldații ruși au rechiziționat tipografia din oraș, tipărind proclamații către poporul român, în care îi îndemna la schimbarea de guvernământ¹⁵. În octombrie 1917, trupele ruse ce părăseau garnizoana Piatra Neamț erau greu de controlat, producând pagube populației orașului¹⁶. Și actele de indisciplină din rândul armatei ruse erau aspru sancționate. De exemplu, regimentele 5 și 6 din corpul 40 aflat la Târgu Ocna s-au răzvrătit împotriva ordinului de a merge la luptă. Consecința? Regimentul 5 a fost distrus de către celelalte regimente ale aceluiași corp, iar numele acestuia a fost șters din anuarul Armatei Ruse¹⁷.

În contextul luptelor din vara anului 1917 de la Mărăști, Mărășești, Oituz, putem vorbi de ultima colaborare armată româno-rusă din timpul Primului Război Mondial. În toamna anului 1917, evenimentele din Rusia s-au precipitat. La 25 octombrie/7 noiembrie 1917 a avut loc lovitura de stat, iar o lună de zile mai târziu, s-a semnat tratatul de pace cu Puterile Centrale, la Brest-Litovsk (22 noiembrie/5 decembrie 1917). Guvernul român a semnat, câteva zile mai târziu, armistițiul de la Focșani.

La finalul anului 1917 și începutul anului următor, în contextul extinderii bolșevismului în rândurile trupelor ruse cantonate în Moldova, au avut loc mai multe incidente între trupele române și cele ruse bolșevizate. Primele incidente aveau loc la începutul lunii decembrie: la Tecuci, s-a răzvrătit un corp de armată rus; la Bucecea, unitățile rusești au dat foc târgului; la Leova era incendiat depozitul de subzistență, iar în jurul orașului Iași, bolșevicii adunați în jurul gării Socola îndreptaseră tunurile spre oraș, amenințând cu bombardarea orașului¹⁸.

Rândurile scrise de Nicolae Iorga în dreptul zilei de 6 decembrie sunt sugestive: „rușii au distrus tot ce au găsit în cale. Cantoanele de pe șosele sunt sfărâmate. Sate întregi au rămas în pustiu (...) pe șosele, rușii atacă și automobile, dar se lasă bătuți măr de oricine e mai îndrăzneț”¹⁹. Regina Maria recunoștea că, la mijlocul lunii decembrie, principalul subiect de discuție era dezarmarea bolșevicilor. Inițial, totul se desfășura în liniște, dar exista o stare de îngrijorare: „trebuie să fim pregătiți oricând pentru o reacție primejdioasă din partea lor”²⁰, iar informațiile venite din teritoriu erau din ce în ce mai îngrijorătoare. Dintr-o notă de informații

¹⁴ *Ibidem*, f. 81.

¹⁵ *Ibidem*, f. 97.

¹⁶ Mihai Șurubaru, *Aspecte ale istoriei orașului Piatra Neamț în anii Primului Război Mondial (1914-1919)*, Piatra Neamț, Editura „Cetatea Domnească”, 2010, p. 81-82.

¹⁷ Arhiva Națională a Republicii Moldova, fond 691, opis 3, dosar 999, f. 62.

¹⁸ I.G. Duca, *Memorii*, volumul IV. Războiul, partea a II-a (1916-1917), ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 38-39.

¹⁹ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 195.

²⁰ Maria, Regina României, *Jurnal de război...*, p. 312 (însemnare din 10/23 decembrie 1917).

din 11 decembrie aflăm că soldații ruși „în lipsă de orice ocupație” au produs dezordine în județul Dorohoi, prădând populația: „ei sunt contra Guvernului român și se zvonește că vor da foc orașului Dorohoi”²¹. Potrivit istoricului american Glenn Torrey, la acel moment „trupele rusești anarhice deveniseră o amenințare mai mare decât dușmanul”²². La începutul lunii decembrie, în ședințele Consiliilor de Miniștri, s-a discutat situația armatei ruse de pe teritoriul României. La unele dintre acestea, au participat și generalii armatei române, existând chiar și opinii contradictorii între aceștia. După evenimentele din noaptea de 8/21 spre 9/22 decembrie 1917²³, era și evident că era nevoie de o acțiune energică împotriva trupelor ruse bolșevizate: „succesul expediției de la Socola a încurajat guvernul și Marele nostru Cartier să-și schimbe atitudinea și față de trupele rusești, care pe front și înapoia frontului aruncau cu veselie în toate părțile sămânța anarhiei”²⁴.

În contextul evenimentelor de la Iași, Ion I.C. Brătianu, prim-ministrul României, transmitea miniștrilor plenipotențiarilor ai României de la Londra, Paris și Petrograd informații despre situația delicată în care se aflau autoritățile române. El solicita celor trei diplomați să informeze guvernele Aliate despre evenimentele din România și propunea ca tezaurul României, aflat în Rusia, să fie garantat de către aliați²⁵. Brătianu aprecia că trupele bolșevizate „s-au organizat de manieră a instaura o revoluție” în România și de aceea era imposibil de evitat un conflict cu acestea²⁶. În acest cadru, ciocnirile între trupele române și cele ruse bolșevizate s-au înmulțit. La Roman, regimentul 5 Vânători a contribuit, în urma ordinului venit de la comandantul Garnizoanei din același oraș, în noaptea de 10 spre 11 decembrie 1917 la arestarea „prin surprindere a marxiștilor”, care pregăteau un atentat asupra generalului Nekrasov, comandantul Armatei a 4-a rusă²⁷. La finalul lunii decembrie au existat mai multe incidente între cele două armate: la 13/26 decembrie, comitetul bolșevic al armatei

²¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC), Fond Arhiva CC al PCR, Colecția nr. 50, dosar 3962, f. 56-57.

²² Glenn Torrey, *România în Primul Război Mondial*, traducere din limba engleză Dan Criste, Meteor Publishing, București, 2014, p. 286.

²³ Pentru mai multe detalii despre acest eveniment, a se vedea Ion I. Solcanu, *Un episod dramatic din 8-9 decembrie 1917: încercarea de asasinare a generalului Șerbacev de către emisarii lui Lenin și soldații ruși bolșevizați din gara Socola-Iași* în „Analele Științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași (Serie Nouă) Istorie”, Iași, tom LIX, 2017, p. 445-456.

²⁴ Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, volumul IV, partea a V-a (1917-1918), ediție și indice adnotat de Stelian Neagoe, Humanitas, București, 1993, p. 67.

²⁵ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1914, E2, partea a II-a, vol. 50, f. 16 r/v.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Valeriu Giuran, *Momente din istoria Batalionului și al regimentului 5 Vânători (1896-1941)*, Editura Mirton, Timișoara, 2010, p. 133.

a IX-a a fost arestat la Botoșani²⁸, iar pe 14/27 decembrie la Moinești, județul Bacău, Regimentul 194 rus a fost somat să depună armele. Refuzul lor a dus, a doua zi, la ciocniri, care s-au soldat cu arestarea unor soldați ruși²⁹. La 13/26 decembrie, la Baisa, lângă Botoșani, Regimentul 34 Constanța a contribuit la dezarmarea unei unități ruse ce se găsea la Vlădeni. Incidentul a dus la rănirea unor soldați ai regimentului. În jurnalul de operațiuni al regimentului, în dreptul datei menționate, era notat: „Plecarea la Baisa pentru a desarma o unitate rusă ce se găsea la Vlădeni. La ora 8 dimineața, se face încercuirea satului, somările și parlamentările, care până la ora 16 nu au nici un rezultat, când conform ordinelor, intră în acțiune o baterie de artilerie a noastră. La ora 17 rușii se predau. Din această acțiune, regimentul are doi răniți. Până seara s-a continuat dezarmarea rușilor. Noaptea, cantonament în Vlădeni. De azi începe acțiunea foarte intensă de desarmare a trupelor ruse, care în urma armistițiului și a mișcărilor revoluționare plecau după front, devastând și jefuind în drumul lor. Comandantul trupelor de desarmare era generalul Poetaș Stan, cu sediul în gara Botoșani”³⁰. Exista însă și speranța că puteau fi dezarmați „fără greutate” în tot cuprinsul Moldovei³¹. Lucrurile nu au stat chiar așa.

Incidentul de la Leova, de la finalul lunii decembrie 1917, a dat naștere unui protest al Comisarului poporului pentru afaceri străine, Leon Davidovici Troțki, înaintat șefului legației României de la Petrograd. Atrage atenția însă răspunsul oferit de către legația României, în care este prezentată poziția oficială a autorităților române asupra situației trupelor ruse de pe teritoriul românesc. În Nota remisă Comisariatului poporului pentru afaceri străine se amintea că: „Deosebit de aceasta, guvernul român știe că divizii întregi (rusești), fără să aștepte ordinul unei regulate demobilizări, adică necunoscând drumurile, încartiruirea, fără provizii, părăsesc frontul, și neavând din nenorocire organizație regulată pentru a primi aprovizionare în drum se dedau la prădăciuni și la devastări, incendiind chiar satele vecine, provoacă ciocniri cu armata; contra acestora viața populației române nu este apărată. Guvernul român s-a văzut nevoit să intervină ca să preîntâmpine o adevărată catastrofă, împiedicând demobilizarea dezorganizată și luând măsuri cari vor asigura chiar interesele proprii ale armatei ruse”³².

²⁸ General Henri Berthelot, *Jurnal și Corespondență 1916-1919*, ediția a II-a, traducere din limba franceză de Oltița Cîntec, ediție, studiu introductiv și indice de Gheorghe I. Florescu, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 248.

²⁹ Glenn E. Torrey, *Armata revoluționară rusă...*, p. 93-94.

³⁰ Centrul de Studii și Păstrarea Arhivelor Militare Istorice Pitești (în continuare CSPMI-Pitești), Fond Colecția 1 Registre istorice și jurnale de operațiuni ale armatei regale, dosar 3647 (Jurnalul de operațiuni al Regimentului Nr. 34 Constanța 15 august 1916-5 mai 1918. Capitolul A doua refacere), f. 36.

³¹ I.G. Duca, *Memorii*, vol. IV., p. 53-54.

³² *Relații româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, București, Editura Enciclopedică, 1999, p. 8.

Armata Română a căutat să prevină și să evite contactul cu trupele ruse aflate în dezordine. Însă, în contextul înmulțirii jafurilor și dezordinii provocate de foștii aliați, Marele Stat Major a luat propus câteva măsuri la începutul lunii decembrie 1917. Prin Ordinul circular din 2 decembrie s-au luat următoarele măsuri: „Pe viitor, toate transporturile pe Căile ferate române se organizează și se execută numai după ordinele Marelui Cartier General Român. Orice individ, detașament sau unitate, care ar ocupa cu forța trenurile ori ar sili funcționarii căilor ferate prin violență sau amenințări să schimbe destinațiunea trenurilor sau orariul stabilit va fi reprimat pe loc și readus la ordine prin arme”³³. De asemenea, a fost oprită trecerea trupelor ruse prin Iași³⁴, precum și staționarea lor în zona Cristești-Mogoșești-Voinești³⁵. În acest cadru, românii au concentrat trupe numeroase de-a lungul principalei linii de transport spre Rusia, ce trecea prin Iași, încercând astfel să protejeze „capitala de război” a României și să prevină o retragere dezorganizată a trupelor ruse. De aceea, rușii care doreau să părăsească frontul românesc s-au îndreptat către zonele de nord și sud ale Moldovei, ce păreau a reprezenta o cale mai ușoară pentru a trece pe teritoriul fostului Imperiu Rus. Pe de altă parte, la începutul lunii ianuarie, ordinele venite către CMR-ul bolșevic de pe frontul românesc erau clare: retragerea, chiar prin forța armelor. Efectul a fost unul cu impact, soldații ruși dorind să părăsească frontul înarmați și în formație³⁶; iar, impresia lăsată de aceștia, la plecare, tulbura liniștea apăsătoare a satelor românești. Iată ce își nota Marcel Fontaine, membru al Misiunii Militare Franceze, în jurnalul său de război, din 12/24 ianuarie 1918, pe când se afla pe drumul dintre Iași și Vaslui: „ieri și alaltăieri, în mai multe rânduri, tăcerea de pe câmpurile pustii a fost tulburată dintr-o dată, de s-a auzit din casă, de forfotă și strigăte: Rușii, rușii!! Și deodată, ca și când s-ar fi stârnit un mușuroi de furnici, țărani totți laolaltă, bărbați, femei, copii, ieșeau în fugă din colibe unde-și petrec zilele ghemuiți în jurul sobei, ca să-și adune orătăniile de prin curți și ulițe (...) Frica de ruși, de nelegiuirile, de jafurile, de crimele lor mi se pare unul dintre sentimentele cele mai profund ancorate în țărani români. Și pe bună dreptate, din nenorocire!”³⁷.

Pe fondul acestor incidente, inclusiv la începutul anului 1918, în rândul armatei exista impresia că nu se acționa destul de energic împotriva armatelor ruse. De exemplu, pe 12 ianuarie, în jurnalul de operațiuni al brigăzii 8 infanterie era notat: „am observat în câteva din

³³ CSPMI-Pitești, Fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 137/1917, f. 32.

³⁴ Totuși, românii au permis trecerea prin Iași a trenurilor de aprovizionare rusești, care erau însoțite de o gardă armată (*Ibidem*, f. 62)

³⁵ *Ibidem*, f. 32.

³⁶ Glenn E. Torrey, *Armata revoluționară rusă...*, p. 98-99.

³⁷ Marcel Fontaine Membru al Misiunii Militare Franceze, *Jurnal de război. Misiune în România noiembrie 1916-aprilie 1918*, traducere din franceză și postfață de Micaela Ghițescu, Humanitas, București, 2016, p. 333-334.

acțiunile ce ne-au fost impuse să le executăm în contra răufăcătorilor Ruși că trupele noastre procedează cu oarecare menajament sau chiar timiditate; vă atrag atenția asupra acestei situații care e dăunătoare și să execute energie, bărbăție și spirit înalt ostășesc”³⁸.

Cele mai importante lupte au fost în jurul orașelor Galați, Pașcani, Fălticeni, însă incidente numeroase au avut loc și în alte localități; mai ales în nordul Moldovei, la granița cu Bucovina și Basarabia, au loc conflicte între armatele ruse și cele române. Trupele române au dezarmat diverse unități ale celor ruse și în apropiere de Botoșani sau Dorohoi. De asemenea, o importantă luptă s-a desfășurat la Mihăileni, dar aceasta nu face obiectul studiului de față.

Bătălia de la Galați – 7/20-9/22 ianuarie 1918

Trupele rusești staționate pe cursul inferior al Siretului și al Dunării erau apreciate ca cele mai probolșevice de pe frontul românesc³⁹. În zona Tecuci-Galați era cantonată Armata a VI-a rusă, care cuprindea mai multe elemente bolșevizate, fiind alcătuită din câte trei corpuri de armată, formate din două divizii fiecare. Cele șase divizii ruse ocupau sectoarele: Ivești, Hanu Conachi, Vameșu, Piscu, Șendreni și Galați. În total, cele șase divizii cuprindeau între 30000 și 40000 de baionete⁴⁰. În preajma orașului Galați, cel mai important centru urban din sudul Moldovei, se afla Corpul IV Siberian ale cărui trupe erau greu de controlat⁴¹.

În spatele armatei ruse erau cantonate trupele Diviziei a 4-a Infanterie română, ce ocupau sectorul Tecuci-Galați, având cartierul general la Pechea⁴². Divizia a 4-a Infanterie era condusă de către generalul Ion Ghinescu și, ca multe unități ale armatei române, a fost reorganizată în spatele frontului, în prima parte a anului 1917, fiind inclusă în cadrul Corpului I Armată. Însă, comandantul apărării orașului port Galați era comandorul Constantin Niculescu Rizea, un specialist recunoscut în domeniul „armelor sub apă”⁴³. Acesta avea misiunea de a menține ordinea în oraș, acolo unde se aflau cantonate și trupe ruse, ce se aflau în componența Diviziei 10.

³⁸ CSPMI-Pitești, Inventar S 2630, Fond 790, dosar 64, Brigada 8 Infanterie, f. 2.

³⁹ Glenn Torrey, *Armata revoluționară rusă și România 1917...* p. 99-100.

⁴⁰ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 207; vezi și Arhivele Militare Române, Pitești, fond 790, Brigada 8 Infanterie, dosar 42, f. 36-39.

⁴¹ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 208.

⁴² *Ibidem*, p. 207.

⁴³ Născut în 1870, Niculescu Rizea a făcut studii militare în România și în Italia, devenind comandor în 1917, an în care a fost numit „comandant militar al Județului Covurlui”. Detalii despre cariera lui Constantin Niculescu Rizea, vezi în Nicolae C. Petrescu, *Cu tricolorul la catarg. Comandanți ai Marinei Militare în Războiul pentru Întregirea României*, Pitești, Editura și tipografia Europroduct, 2002, p. 51-67; Mariana Păvăloiu Marian Sârbu, *Forțele navale române. 150 de istorie modernă*, București Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2010, p. 350-351.

Situația din jurul orașului Galați a devenit din ce în ce mai tensionată spre sfârșitul lunii decembrie 1917. În seara zilei de 25 decembrie 1917/ 6 ianuarie 1918 a avut loc un incident între o patrulă a armatei române și soldați ruși din Corpul IV Siberian. Deși incidentul a fost aplanat prin intervenția patrulelor române, fiind răniți doi soldați ruși și un elev de liceu, s-a constatat, de către cele două părți implicate în dispută, că cei care au provocat conflictul au fost soldații ruși⁴⁴. În acest cadru, în urma unei inspecții ce a avut loc la Divizia 4 Infanterie, la începutul lunii ianuarie 1918, se propunea ca în localitățile mari, unde se aflau trupe ruse, precum orașul Galați, patrulele române să fie mai rare, însă se sugera că trebuiau compuse din mai mulți oameni, de vreme ce o patrulă formată de 3-4 soldați putea fi ușor dezarmată de ruși „dacă sunt constituiți în bande”⁴⁵.

Un alt incident între soldații ruși și cei români a avut loc la 31 decembrie 1917/12 ianuarie 1918. În acea zi, o delegație trimisă de soldații Diviziei a 13-a rusă, cu scopul de a-i anunța pe români că intenționează să părăsească frontul, pentru a trece Prutul în Basarabia, a primit un răspuns negativ de la reprezentanții Diviziei a 4-a române. Rușii au amenințat chiar că vor trece cu forța Prutul, dacă trupele române intenționează să li se opună. În acest context destul de tensionat, Divizia a 4-a a primit întăriri de la Divizia a 13-a Infanterie a Armatei Române, ale cărei trupe erau plasate în vecinătate. Dintre ajutoarele trimise de Divizia a 13-a spre Galați, amintim Regimentul 50/64 Infanterie⁴⁶, care luase parte la Bătălia de la Mărășești, condus de locotenent-colonelul Dumitru Genuneanu.

Primind informații despre diversele incidente produse între soldații români și cei ruși, Marele Cartier General Român a ordonat Diviziei a 4-a române să mențină ordinea și să-i avertizeze pe ruși că trupele române vor recurge la forță⁴⁷. Mai mult decât atât, starea de tensiune ce domnea între trupele ruse bolșevizate și trupele române în zona orașului Galați era semnalată și de serviciile de informații ale germanilor⁴⁸.

Fermitatea cu care au intervenit trupele române i-au determinat pe soldații ruși să-și amâne planul de a părăsi pozițiile și a se retrage, în dezordine, spre Basarabia. Însă, la 3/16 ianuarie 1918, Divizia 40-a rusă, ce se afla în sectorul Hanu Conachi, și-a dizlocat trupele, îndreptându-le în direcția Pechea. Trupele române au reacționat silindu-i pe ruși să revină pe

⁴⁴ CSPMI-Pitești, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 50.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 117.

⁴⁶ Constantin Kirîțescu, *op. cit.*, p. 207.

⁴⁷ Glenn E. Torrey, *Armata revoluționară rusă și România 1917*, p. 101.

⁴⁸ *Ibidem*.

poziția inițială. La fel au procedat trupele române și împotriva Diviziei a 12-a rusă, care încercase să se deplaseze spre Prut⁴⁹.

Câteva zile mai târziu, la 7/20 ianuarie 1918, Divizia a 9-a rusă, ce făcea parte din Corpul IV siberian, a pornit în marș, pe șoseaua Tecuci-Galați, încercând să treacă prin Galați și, de acolo, spre Basarabia⁵⁰. Comandantul Diviziei a 4-a a dat dispoziții trupelor române să intervină pentru a-i opri pe soldații ruși, folosind, dacă era nevoie, și forța armelor⁵¹. În orașul Galați, soldații Diviziei a 10-a rusă, dădeau semne că se organizează cu scopul de a-i ajuta pe confrății lor din Divizia a 9-a⁵².

Situația era dificilă pentru trupele române, dar și pentru siguranța locuitorilor orașului Galați. Obiectivul românilor era să prevină transformarea orașului în teatru de operațiuni militare și să-l preîntâmpine ocuparea sa de către soldații ruși bolșevizați. De aceea, comandorul Constantin Niculescu Rizea a primit ordin să blocheze drumul coloanelor ruse spre est și să apere orașul⁵³. Niculescu Rizea a cerut întăriri, motivând că nu are la dispoziție trupe necesare pentru a apăra orașul⁵⁴. În aceste condiții, comandantul Diviziei 4 române a dat ordin ca două companii să plece spre Galați, pentru a se plasa sub comanda lui Niculescu Rizea. Așadar, în contextul în care trupele ruse desconsiderau mesajele românilor, forțele armatei române din jurul orașului Galați se pregăteau, în ziua de 7/20 ianuarie 1918 de o confruntare iminentă cu rușii. Trupele române au căutat să ocupe poziții strategice, cum ar fi dealul Țiglina⁵⁵, dar căutau să formeze un cerc în jurul Diviziei a 9-a ruse, pentru a face față mai ușor unei eventuale lupte cu soldații ruși, care erau superiori numeric.

Luptele au început la mijlocul zilei de 7/20 ianuarie, când trupele române aflate în zona localității Șendreni au fost atacate de către soldații ruși din Divizia a 9-a. În primă fază, trupele române au reușit să respingă atacul, însă rușii au atacat cu forțe superioare, reușind astfel să-și deschidă calea spre Movileni și Barboși. Ajunse la Movileni, în apropierea orașului Galați, trupele ruse au instalat în baterie 18 tunuri⁵⁶. Din câte se pare, rușii au solicitat să li se permită trecerea prin oraș, în caz contrar amenințând că vor bombarda Galațiul⁵⁷. Cum românii au refuzat să cedeze presiunilor trupelor ruse bolșevizate, care reprezentau o mare

⁴⁹ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 207.

⁵⁰ CSPMI-Pitești, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 158.

⁵¹ *Ibidem*, f. 158.

⁵² Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 208.

⁵³ AMR, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 158-159.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 122.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 158-159.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 185.

⁵⁷ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 209.

amenințare pentru oraș, trupele ruse au început bombardamentul atât asupra orașului⁵⁸, cât și asupra trupelor române aflate în zonă.

În acest context, trupele ruse care au ajuns la Barboși au fost atacate de soldații români ce ocupau dealul Țiglina. Un rol important în aceste lupte l-a avut colonelul Bucur Bădescu, comandantul Brigăzii a 8-a, cantonată la Fântânele, care a primit misiunea de a ataca dinspre nord și dinspre vest trupele ruse, care se aflau în defileul dintre bălțile Mălina și Calica și râul Siret. Aici au fost concentrate și forțe ale marinei militare române. Acestea erau compuse din patru vedete militare (nr. 1: „Maior Constantin Ene”; nr. 2: „Căpitan Nicolae Lascăr Bogdan”; nr. 5: „Maior Gheorghe Șonțu” și nr. 7: „Locotenent Dimitrie Călinescu”), un torpilor și o șalupă sosite la gura de vărsare a Siretului în Dunăre⁵⁹. Totodată, Constantin Niculescu Rizea a ordonat amplasarea pe dealul Țiglina a opt tunuri, demontate de pe cuirasatul „Elisabeta“, puse sub conducerea comandorului Nicolae Puricescu⁶⁰.

Luptele au căpătat, pe alocuri, o intensitate deosebită, fiind pierderi de vieți omenești de ambele părți⁶¹. Însă, în jurul orei 20 luptele au încetat. Trupele române s-au reorganizat și au încercat să completeze încercuirea forțelor ruse.

Astfel s-a desfășurat un prim episod din „lupta de la Galați”, o confruntare militară între soldați care, în anul precedent, luptaseră împreună împotriva trupelor Puterilor Centrale. Ofițerii români erau conștienți de gravitatea situației și căutau să localizeze conflictul cu trupele ruse și să-l stingă cât mai repede. De aceea, după câteva ore de confruntări, în noaptea de 7/8 – 20/21 ianuarie 1918, românii au trimis „parlamentari la comitetele trupelor ruse din Șendreni”⁶². Rușii însă nu au acceptat să trateze cu românii și, în replică, au bombardat, din nou, orașul Galați⁶³.

Ofițerii români au încercat să se asigure și în cazul unui atac al trupelor ruse din Galați, de aceea au plasat o companie care avea misiunea de a opri un atac al trupelor Diviziei a 10-a ruse din oraș în spatele trupelor române aflate la Țiglina⁶⁴. În Galați se mai aflau un detașament de marină și două plutoane de infanterie ce aveau obiectivul de a supraveghea

⁵⁸ Bombardamentul nu a produs, însă, pagube însemnate în oraș (*ibidem*). Vezi detalii și în Paul Păltânea, *Istoria orașului Galați: dela origini până la 1918*, partea a II-a, ediția a II-a, ediție coordonată de pr. Eugen Drăgoi, Galați, Editura Partener, 2008, p. 267.

⁵⁹ Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

⁶⁰ Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

⁶¹ CSPMI-Pitești, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 159.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*. Vezi detalii și în Paul Păltânea, *Istoria orașului Galați: dela origini până la 1918*, partea a II-a, ediția a II-a, ediție coordonată de pr. Eugen Drăgoi, Galați, Editura Partener, 2008, p. 267.

⁶⁴ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 208.

Divizia a 10-a rusă. Alte trupe române erau plasate în zonele Filești și Reni, cu ordinul de a opri eventuale atacuri ce puteau veni din aceste direcții.

Cu toate acestea, militari din Divizia a 10-a rusă, aflată în Galați, au pus la cale ocuparea unității de pompieri, umplerea cu petrol a instalațiilor mobile de stingere a incendiilor și distrugerea prin incendiere a orașului. Planul rușilor a fost dejucat de către trupele române, care au salvat locuitorii orașului Galați de o tragedie⁶⁵.

Deși cu o intensitate mai scăzută, luptele au fost reluate în noapte de 7/8 -20/21 ianuarie 1918. Pe 8/21 ianuarie însă, în anumite sectoare din jurul orașului Galați au avut loc lupte crâncene între forțele române (trupe terestre, cele navale și cele aeriene) și soldații ruși. Spre exemplu, situația s-a complicat când din zona de est a orașului, rușii au trecut Prutul și au încercat să instaleze o baterie de artilerie pe dealul Giurgiulești. Comandorul Niculescu Rizea a trimis trupe în zonă, care au reușit să-i respingă pe ruși, forțându-i să treacă din nou Prutul în Basarabia⁶⁶. S-a evitat astfel joncțiunea între trupele ruse aflate în zona Reni, cu diviziile 9 și 10 aflate în zona de vest, nord și sud a orașului, care ar fi dus la încercuirea Galațiului. Într-o informare trimisă la 8/21 ianuarie 1918 de Divizia a 4-a română către Armata 1, de care era subordonată, s-au notat următoarele: „Legătura telefonică cu Galații restabilită. Orașul nu este complet înconjurat, acțiunea se petrece în exteriorul lui. La ora când au fost bombardate trupele noastre care luptă în afara orașului Galați contra Diviziei IX-a ruse, câteva proiectile au căzut în Galați”⁶⁷.

Între orele 12 și 19.30 – în ziua de 8/21 ianuarie 1918 - a avut loc o bătălie dură între trupele Diviziei 9 ruse, prinsă în încercuire, și trupele române⁶⁸. Disciplina și devotamentul ostașilor români, coordonați de comandorul Constantin Niculescu-Rizea, au condus la un contraatac surpriză din zona Țiglina și de pe Dunăre. Din nordul orașului Galați s-au remarcat militarii din Brigada a 8-a conduși de colonelul Bucur Bădescu, care au atacat unitățile militare din Divizia a 9-a, aflate între lacurile Cătușa și Mălina. Surprinși de atacurile românilor din zona Țiglina-Cătușa-Mălina, dar și de tirul lansat de vedetele marinei, rușii s-au retras între Siret și gara Barboși⁶⁹.

Iată ce consemna, în februarie 1918, despre aceste evenimente, preotul Regimentului 21 Infanterie, ce făcea parte din Brigada 8 Infanterie: „Lupta a început în ziua de Sf. Ion, pe la

⁶⁵ Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

⁶⁶ CSPMI-Pitești, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 164.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 126.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 165.

⁶⁹ CSPMI-Pitești, RIJO 1, Inventar 916, Brigada 8-a Infanterie, Registru istoric 16.VIII.1916-1.IV. 1921, dosar 1, f. 64; vezi și Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

orele 4 p.m. și a ținut toată noaptea și toată ziua de 8 până la 7 seara, când s-a terminat cu înfrângerea totală a rușilor ce au început să treacă Siretul la nemți. Totuși în ziua de 8, pe la orele 10 dimineața, noi am fost în mare pericol dinspre Galați, căci respinseseră trupa noastră până la 300 m de Țiglina, amenințând să intre în oraș, cu care ne-au luat două companii prizoniere cu comandanții lor. Dar, intrând în luptă și vedete de pe Dunăre, și ai noștri pornind din nou la atac, i-au pus pe fugă și i-au respins până la linia ferată. În dimineața zilei de 9 trupele noastre victorioase se aflau la podul de pe Siret, dezarmând pe rușii ce nu vruseră să se predea la nemți – și aceasta infanteria, căci artileria nu s-a mai întors”⁷⁰.

Bătălia din jurul orașului Galați a fost un crâncenă. De exemplu, două batalioane ale Regimentului 50/64 Infanterie au luat parte la luptele din ziua de 8/21 ianuarie 1918 din zona satului Filești. În acea zi, Regimentul 50/64 Infanterie a pierdut în lupte 14 soldați, fiind răniți 1 ofițer și 49 de soldați⁷¹. Soldații români au oprit înaintarea trupelor ruse și au capturat de la o coloană ce făcea partea din Regimentul 34 rus, 5 mitraliere și mai multă muniție⁷².

Până în seara zilei de 21 ianuarie, trupele ruse din zona de răsărit a orașului s-au refugiat în Basarabia. După ce a cerut sprijin german și a fost refuzată, Divizia 9 a capitulat. Trupele Diviziei 9 au acceptat să fie dezarmate și să părăsească pașnic teritoriul României, în schimb urmând să le fie restituite căruțele și caii. Pe 22 ianuarie, la ora 5 dimineața, Divizia 9 a trecut, prin vest, în aliniamentele germane. Două zile mai târziu, Divizia 10 a acceptat să depună armele și i s-a permis să treacă Prutul, în Basarabia⁷³. Glenn Torrey afirmă că „sângeroasa înfrângere suferită i-a convins pe rușii rămași în zonă să nu mai lupte, ci să accepte cererea românilor de a se dezarma și de a fi transportați în Rusia”⁷⁴.

Rapoartele serviciilor de informații germane afirmau că „bătălia de la Galați” a fost o înfruntare de proporții, iar calitatea trupelor ruse ale Corpului IV siberian era recunoscută. După bătălie, câteva unități ruse au ajuns la Brăila, ocupată de germani. Soldații ruși erau bine echipați, iar starea de spirit părea bună. Aceștia admiteau că bătălia de la Galați a fost „cruntă”. Ei recunoșteau că românii le-au produs pierderi grele și le-au luat 1000 de prizonieri⁷⁵.

Și în rândurile românilor au fost pierderi notabile. Deși nu am identificat o evaluare totală a pierderilor suferite de Armata Română, în documentele militare este notat faptul că

⁷⁰ Gheorghe Niculescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Niculescu, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari 1916-1919*, București, Editura Europa Nova, 2000, p. 198-199.

⁷¹ CSPMI-Pitești, fond 790, Brigada 8 Infanterie, dosar 42, f. 15.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Glenn E. Torrey, *Armata revoluționară rusă și România 1917*, p. 102.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 103.

⁷⁵ *Ibidem*. De fapt, acei soldați au fost dezarmați și siliți să respecte ordinele date de către comandantul trupelor ruse de pe frontul românesc și de conducerea armatei române.

Regimentele 6, 21 și 50/64 infanterie au pierdut un ofițer, 22 de soldați morți și 90 răniți⁷⁶. Aceste pierderi arată intensitatea luptelor desfășurate în zona orașului Galați și dovedește implicarea soldaților și ofițerilor români în apărarea ordinii pe frontul românesc și în izolarea pericolului bolșevic ce plana asupra României. Eroismul soldaților români este probat și de faptul că ei au luptat, de cele mai multe ori în netă inferioritate față de trupele ruse. Însă, pregătirea ofițerilor și militarilor, coordonarea bună, precum și organizarea trupelor au jucat un rol decisiv în obținerea acestei victorii.

Privită dintr-o altă perspectivă, lupta de la Galați a fost, după unele afirmații, prima bătălie în istoria militară a României când aviația, marina și trupele terestre au conlucrat⁷⁷. În aceste lupte, aviația română a realizat acțiuni de recunoaștere, foarte importante din perspectiva înțelegerii deplasării trupelor ruse, dar a realizat și bombardamente asupra pozițiilor ruse.

Lupta a produs o puternică impresie locuitorilor orașului Galați. În aprilie 1918, într-un ziar local era scris: „Ne va rămâne veșnic vie în amintirea noastră incursiunea rusească prin România, care a distrus țara bogăției, a secătuit vlaga ei, hambarele ei pline și care a lăsat în urma hoardelor devastatoare: ruină, foc, jaf, asasinat, sărăcie lucie, calicie. Asta a făcut, în numele civilizației și al drepturilor popoarelor, în memorabila campanie 1916-1917-1918, armata rusească în România. Și noile generații se vor cutremura când vor spune: <Pe aici au trecut rușii>”⁷⁸.

Întru cinstirea memorie militarilor care au luat parte la bătălie și a celor care și-au pierdut viața, municipalitatea Galați a comandat ridicarea unui monument, în anul 1925, cunoscut sub numele „Apărătorii orașului Galați 7-9 ianuarie 1918”, lucrare executată de sculptorul gălățean Ioannis N. Renieris⁷⁹. Această inițiativă se adăuga celei din anul 1919, când au fost realizate o plachetă și o insignă în memoria luptelor și a celor care s-au jertfit⁸⁰. În anul 1963 monumentul a fost distrus „pentru lucrările edilitare din zonă”, fapt ce a determinat Consiliul Județean Galați să finanțeze, în anul 2017, proiectele de refacere a monumentului „Apărătorii orașului Galați 7-9 ianuarie 1918”, reproducerea insignei și a

⁷⁶ CSPMI-Pitești, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 160.

⁷⁷ Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

⁷⁸ *Galații noi*, V, no. 66, 10 aprilie 1918, *apud* Paul Păltânea, *op. cit.*, p. 268.

⁷⁹ Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

⁸⁰ Paul Păltânea, *op. cit.*, p. 268; Cristian Dragoș Căldăraru, *Scurtă lecție de eroism: apărătorii orașului Galați* (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/scurta-lectie-de-eroism-aparatorii-orasului-galati>)

plachetei. Cu prilejul centenarului bătăliei de la Galați, Monumentul „Apărătorii orașului Galați 7-9 ianuarie 1918” a fost inaugurat în ziua de 20 ianuarie 2018⁸¹.

În memoria acelor lupte, orașul Galați a fost decorat de Regele Italiei și Președintele Franței. Pe 25 mai 1921, generalul Pietro Badoglio, șeful Marelui Stat Major al Armatei Italiene, a venit personal la Galați pentru a acorda orașului, pentru jertfele și eroismul din bătălia ce a avut loc pe 7 – 9 ianuarie 1918, Crucea de Război a Italiei. În vreme ce, pe 11 octombrie 1922, generalul Henri Mathias Berthelot, fostul șef al Misiunii Franceze în România, a oferit oficialităților gălățene, din partea Președintelui Franței, înalta decorație Crucea de Război a Franței.

Prin aceste gesturi și „însemne” a fost prețuită jertfa celor care au salvat orașul Galați de la distrugeri și au preîntâmpinat extinderea dezordinii produse de trupele ruse cuprinse de „molima bolșevismului”.

Lupta de la Pașcani (13/25 ianuarie 1918)

Primele incidente create de trupele ruse aflate în retragere, în județul Iași, au avut loc încă de la finele anului 1917 și primele zile ale celui următor. Pe 29 decembrie 1917/11 ianuarie 1918, în satul Fântânele (lângă Pașcani), se afla coloana 30 a Diviziei a IX-a ruse. Ofițerii acesteia anunțau că dacă nu vor fi lăsați să plece, vor bombarda Pașcanii. De asemenea, în comuna Valea Seacă, la nord de Pașcani, se aflau cantonați 900 de oameni de trupă și 25 de ofițeri ruși, înarmați, din Regimentele 333 și 346 Infanterie. Alături de ei se aflau două baterii artilerie de câmp, 400 oameni, 12 ofițeri, 12 tunuri, 18 chersoane cu muniții din Regimentul 84. Potrivit mărturiilor „ei aveau mare ură pe soldații noștri din cauză că nu fac ca ei revoluție”. În comuna Miroslavești, satul Soci, erau cantonate patru baterii artilerie de câmp, 16 tunuri, 16 chersoane cu muniții, 120 căruțe cu provizii și muniții, toate aparținând armatei ruse⁸². Pe 28 decembrie 1917/10 ianuarie 1918, trupele ruse care cutreierau județele din Moldova distrugeau liniile telefonice și furau sârmele. De exemplu, au furat sârmă, în greutate de 50 kg de pe linia Pașcani-Cristești-Fălticeni⁸³. În același timp, linia Roman-Pășcani era păzită de trupele Diviziei a 7-a române. La Timișești, vânătorii de munte au reușit să dezarmeze pe rușii care amenințau ocuparea instalațiilor de alimentare cu apă a orașului Iași⁸⁴. În jurul orașului Pașcani, muscalii „pe săteni îi îndemneau să se răscoale împotriva

⁸¹ Vezi detalii la <https://presagalati.ro/inaugurare-a-monumentului-aparatorii-orasului-galati-la-100-de-ani-de-la-batalia-de-la-galati-din-7-9-ianuarie-1918/>

⁸² CSPMI-Pitești, Fond 4496 Regimentul 2 Grăniceri, Inventar, dosar 19, f. 88

⁸³ Idem, dosar 18, f. 201.

⁸⁴ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 210.

stăpânirii”. Impresia ofițerilor români era una clară: „moscalii din Sodomeni, care zăpăceau mințile, trebuiau legați burduf și cărăbăniți repede, înainte de a se clătina disciplina, tăria noastră!”⁸⁵

Un rol important în zona Pașcanilor l-a avut Regimentul 16 Suceava, care ocupa poziții la Miroslovești și Brătești, cu avanposturi la Soci, Moțca, Gâștești și Pașcani. Conform însemnărilor din dimineața zilei de 13/25 ianuarie, situația trupelor era următoarea: „Batalionul I, mai puțin compania I-a și Batalionul II ocupa Mirosloveștii ce aveau posturi spre Soci și Moțca. Batalionul III mai puțin compania 11-a la Bratești cu avanposturi spre Gastești-Sodomani-Paşcani. Însărcinarea este oprirea oricărei trupe ruse armate spre Pașcani. Compania II-a la Tupilești-Barticești. La ora 11 Batalionul II a fost trimis spre satul Soci pentru a împiedica venirea în acest sat a 2 companii ruse dinspre Cristești. La ajungerea în Soci, Maiorul Butnaru C., Comandantul Batalionului II găsind un grup de soldați ruși la marginea satului și invitându-i a depune armele ca nici un caz nu ar putea pleca înarmați. Pe când parlamenta cu ei, a fost împușcat mișelește și cade grav rănit. Compania 7-a care se găsea deja desfășurată a primit focuri de armă și mitraliere din sat la care a răspuns imediat și a pornit la atac. Acțiunea a început la ora 12.45 iar la ora 13 artileria rusă a deschis focul asupra frontului nostru. La ora 13.05 artileria noastră a răspuns trăgând foc la marginea S.E. a satului Soci în trupele inamice, în care producându-se debandadă, au fugit în goană spre pădurea de N.V. a satului Soci. Artileria rusă de asemenea a încetat focul fugind spre Boureni, urmărită cu focuri de artileria noastră. Deși a încercat să pună din nou în baterie pe șoseaua națională Roman-Cristești, însă a fost alungată și de acolo, retrăgându-se spre Cristești”⁸⁶.

Regimentul a contribuit la capturarea unui camion automobil, a trăsurilor, cailor armatei ruse. Apoi, pe 15/28 ianuarie, în drumul spre Humulești, au fost dezarmate toate trupele ruse aflate în satele Oniceni-Forăști-Ruși. Pe de altă parte, trupele ruse atacau Regimentul 2 Grăniceri. Însă, nu li s-a lăsat nici un moment de răgaz pentru ca bateriile lor să deschidă focul asupra trupelor române: „s-au bătut toate punctele pe unde fugarii voiau să plece. La ora 14 trupele ruse au trimis parlamentari cu steaguri albe, spunând că Comandantul Corpului 2 rus a convenit să depună armele”⁸⁷. Primele informații ajunse la Iași nu indicau ciocniri violente. Istoricul Nicolae Iorga aflase de la Ionel Brătianu că la Pașcani a fost doar

⁸⁵ Constantin Turtureanu, *În vâltoarea războiului (1914-1919). Amintiri*, Tip. „Litera românească”, Cernăuți, 1938, p. 100-101.

⁸⁶ CSPMI-Pitești, RIJO 1, dosar 3363, f. 74 (Copie după Istoricul Corpului de la 1 August 1914 la 15 August 1916 și după Jurnalul de Operațiuni de la 15 August 1916 la 1 iulie 1918 și de la 1 Iulie 1918 până la 1 Aprilie 1921: Regimentul „Suceava” No. 16).

⁸⁷ *Ibidem*, f. 74.

un schimb de focuri, cauzat de „atacul mișelesc” asupra unui ofițer român. În schimb, avea informații despre luptele de la Mărăști cu rușii, soldate cu numeroși morți și răniți⁸⁸.

Lupta de la Spătărești (14-15/27-28 ianuarie 1918)

Trupele ruse nedezarmate, plecate de lângă Pașcani, s-au îndreptat spre Fălticeni. În această zonă, s-au întâlnit cu alte trupe ale Corpului II rus, în total 10.000 de oameni. O astfel de prezență numeroasă constituia un adevărat pericol pentru oraș. În această localitate, se aflau Regimentele românești 1 și 2 grăniceri⁸⁹. Corpul II de armată rusă era condus de generalul Șelepin, de șeful Statului Major, Moina Podoleski, și cuprindea 29 de batalioane de infanterie, 108 tunuri ușoare, 13 mitraliere grele, două companii de pioneri. Scopul era unul clar: joncțiunea cu trupele bolșevizate din nordul Bucovinei⁹⁰. Pe de altă parte, în lupta de la Spătărești a fost implicat batalionul 3 din cadrul Regimentului 2 Grăniceri și un escadron de cavalerie, condus de colonelul D. Rădulescu. Celui din urmă i-a revenit un rol important: „populația civilă a știut să lase pe Colonelul Rădulescu Dumitru de atunci, azi General pensionar, să lucreze așa cum i-au dictat împrejurările”⁹¹. Regimentul 2 Grăniceri acționase încă de la finele lunii decembrie împotriva armatelor ruse. De exemplu, pe 21 decembrie 1917, Regimentul 23 Vânători rus nu a fost lăsat să plece din Cristești, iar câteva zile mai târziu erau confiscate 10 căruțe rusești cu 700 de arme⁹². Colonelul Rădulescu avea în subordine aproximativ 800 de grăniceri, restul fiind trimiși în afara orașului unde bolșevicii schingiuiau, prădau oamenii și dădeau foc la pătulele de hrană⁹³.

La începutul lunii ianuarie 1918, județul Suceava era sub stare de asediu. Soldații ruși făceau propagandă, încercând să răzvrătească populația chiar contra Regelui. Se constituiseră bande, care acționau noaptea. În comuna Fântâna Mare, au împușcat un jandarm și o familie întreagă. Conform informațiilor venite din mai multe localități, Marele Stat Major era informat că situația la Suceava era foarte critică și putea deveni foarte periculoasă. În seara zilei de 5/18 ianuarie s-a ținut la Suceava o mare ședință, care a durat de la 8 seara până spre 3

⁸⁸ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 245.

⁸⁹ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 211.

⁹⁰ *Lupta de la Spătărești pentru apărarea orașului Fălticeni de către Regimentul 2 Grăniceri contra corpului II de bolșevici* de Gh. Fira zis Nicolae Gh. Institut în Fălticeni și locotenent de rezervă în Regimentul 2 Grăniceri, Tipografia M. Saidman, Fălticeni, p. 10.

⁹¹ Colonelul P. Șeicărescu, *Amintirea luptei de la Spătărești* în „Înmuguriri. Revistă literară-artistică-socială”, anul IV, nr. 7-12, p. 4.

⁹² CSPMI-Pitești, RIJO 1, dosar 3247, f. 14-18 (Jurnal de operații Regimentul 2 Grăniceri septembrie 1917-Aprilie 1918).

⁹³ Mihai-Aurelian Căruntu, *Lupta de la Spătărești din 14/15 ianuarie 1918* în „Europa XXI”, VOL. XI-XII/2002-2003, p. 161.

dimineața. Au fost de față toți comandanții de regimente, divizii și corpuri, toți președinții sovietelor, în total 80 de persoane. Această adunare a alertat și mai mult autoritățile române⁹⁴. Pe 8/21 ianuarie 1918, regimentul 2 Grăniceri era informat de către Direcția CFR că: „1) Depozitul de munițiuni din g[ara] Basarabi este amenințat de ruși să-i dea foc. 2) Că rușii vor opri cu forța un tren gol și vor încărca muniția din g[ara] Basarabi. Puneți-vă în legătură cu șeful din Basarabi și luați măsuri pentru a evita pericolul”⁹⁵.

Cu o zi înainte de lupta de Spătărești, nu a putut fi trimis Buletinul zilnic deoarece toate liniile telegrafice de la sud de Fălticeni au fost rupte de ruși. S-au tăiat aproape toți stâlpii, iar sârma tăiată strânsă și aruncată la distanțe mari⁹⁶. Însemnările lăsate de unul dintre participanții la bătălia de la Spătărești sunt sugestive, pentru a observa starea de spirit din acele momente: „nu greșesc a spune că mergeam ca la petrecere. Toți eram veseli, negândindu-ne la ceea ce ne așteaptă, căci, la drept vorbind, atunci, nici nu aveam precise date despre ce vom avea în față”⁹⁷.

Pe 14/27 ianuarie, o delegație rusă, a cerut comandantului Regimentului 2 grăniceri să fie lăsați să plece spre Suceava; altfel, urmau să deschidă focul. Ceea ce s-a și întâmplat, în urma refuzului din partea reprezentanților armatei române. La ora 11,30 a început lupta, care a durat până spre seară, când, din nou, o delegație rusă a cerut să fie lăsată să plece spre Cornu Luncii. Li s-a răspuns să predea armamentul și munițiile. A doua zi, la ora 7 dimineața au anunțat capitularea⁹⁸. Pierderile au fost mai însemnate pentru partea rusă: peste 150 de morți și 500 de răniți, în timp ce partea română a avut aproximativ 28 de răniți grav și 11 morți. Așa cum reiese din însemnările participanților, lupta la baionetă a fost aprigă⁹⁹. Au fost însă și mai mulți subofițeri, care s-au evidențiat în lupta de la Spătărești. De exemplu, din cadrul Batalionului III, Regimentul 2 Grăniceri, Compania 10, au fost 26 de soldați, caporali, sergenți, plutonieri¹⁰⁰; iar din Compania 9 activă, au fost propuși spre decorare 35 de subofițeri și ofițeri¹⁰¹. Prin înfrângerea de la Spătărești, trupele ruse din centrul Moldovei nu s-au mai întâlnit cu Corpurile 18 și 40 bolșevizate din Bucovina. O eventuală joncțiune ar fi avut consecințe grave pentru localitățile din nordul Moldovei. La câteva zile după lupta de la

⁹⁴ CSPMI-Pitești, Fond 4496 Regimentul 2 Grăniceri, dosar 19, f. 31, 101.

⁹⁵ CSPMI-Pitești, RIJO Idosar 3247, f. 14-18 (Jurnal de operații Regimentul 2 Grăniceri septembrie 1917-Aprilie 1918, f. 20).

⁹⁶ CSPMI-Pitești, Fond 4496 Regimentul 2 Grăniceri, dosar 19, f. 299.

⁹⁷ *Lupta de la Spătărești pentru apărarea orașului Folticeni de către Regimentul 2 Grăniceri contra corpului II de bolșevici* de Gh. Fira zis Nicolae Gh. Institut în Folticeni și locotenent de rezervă în Regimentul 2 Grăniceri, Tipografia M. Saidman, Fălticeni, p.12.

⁹⁸ Constantin Kirîțescu, *op. cit.*, p. 211-212.

⁹⁹ *Lupta de la Spătărești pentru apărarea...*, p. 21.

¹⁰⁰ A se vedea Tabelul 1 (CSPMI-Pitești Fond 4496 Regimentul 2 Grăniceri, dosar 20, f. 128)

¹⁰¹ A se vedea Tabelul 2 (*Ibidem*, f. 127).

Spătărești, batalioanele 1-3 din cadrul Regimentului 2 Grăniceri continuau dezarmarea trupelor bolșevice lângă Fălticeni; de exemplu, pe 18 ianuarie s-a încercat „curățirea” satelor Rădășeni, Baia, Fântâna Mare, Bogdănești și Boroaia de trupele ruse rămase în acele zone¹⁰².

În urma evenimentelor, primăria orașului Fălticeni a decis, în ședința din 17/29 ianuarie 1918, ca pe viitor, strada „Tâmpești” să poartă denumirea „Regimentul 2 Grăniceri”, ca o recunoștință din partea orașului pentru regiment, care în ziua de 14 ianuarie a reușit să îi scape de trupele ruse ce doreau să îl distrugă¹⁰³. Drept recunoștință, câțiva ani mai târziu, la 22 septembrie 1922, a fost inaugurată statuia grănicerilor din oraș, turnată în bronz de sculptorul Burcă, iar în ianuarie 1932, una din străzile orașului a primit numele Dumitru Rădulescu¹⁰⁴.

Tabel 1

Regimentul 2 Grăniceri
Batalionul III Grăniceri

Compania 10 Activă

Tablou Nominal

De oameni care s-au distins în lupta cu Rușii de la Spătărești

Nr.crt.	Nr. Matricol	Numele și prenumele	Gradul	Medaliile care le mai posedă	Obs.
1	1/909	Pană D. Ioan	Plut. Major	Crucea Sf. Gheorghe	
2	529/13	Drăgușeanu Nicolae	Serg. Instr.	Bărbăție și credință cl. II	
3	117/14	Mancaș Vasile	Sergent		
4	303/11	Zahariuc Vasile	Caporal		
5	655/13	Tudose Nicolae	Caporal		
6	455/16	Lupoaca Stan	Caporal		
7	398/10	Brânză Ioan	Soldat		
8	1179/11	Simion Gheorghe	Soldat		
9	808/14	Vișoiu Vasile	Soldat		
10	830/14	Vulpe Gheorghe	Soldat		
11	931/14	Cristea Ștefan	Soldat		
12	438/15	Hlihor Petre	Soldat		
13	446/15	Avrămiuc Vasile	Soldat		
14	554/15	Mazilu Anton	Soldat		
15	1376/15	Bahagiu Trofin	Soldat		rănit
16	569/16	Iliescu Ilie	Soldat		

¹⁰² *Ibidem*, f. 108.

¹⁰³ AMR, Inventar 558, Fond Regimentul 2 Grăniceri, dosar 19, f. 165.

¹⁰⁴ Colonelul P. Seicărescu, *op. cit.*, p. 4.

17	599/16	Contiuc Gheorghe	Soldat		
18	1284/17	Estergheas Anton	Soldat		
19	1344/17	Mercaș Grigore	Soldat		
20	1416/17	Marin Marin	Soldat		
21	1540/17	Deacu Gheorghe	Soldat		
22	1570/17	Matei Nicolae	Soldat		rănit
23	112/18	Tănase Dumitru	Soldat		
24	123/18	Busuioc Vasile	Soldat		
25	180/18	Stoleru Constantin	Soldat		
26	339/18	Frigură Dumitru	Soldat		

Comandantul Companiei 10 Activă

Locotenent G. Ber...

Tabel 2

Regimentul II Grăniceri

Compania 9 ...Activă

Tablou Nominal

De oameni care s-au distins în luptele de la Spătărești cu Rușii și care urmează a fi propuși pentru decorare

Nr. crt.	Matricolul și contingentul	Numele și Prenumele	Gradul	Medaliile sau decorațiile ce le mai posedă
1	-	Calangiu Constantin	Căpitan	Coroana României
2	-	Bancilă Alexandru	Sublocot.	nimic
3	-	Lupescu Artur	Elev Plut.	Virt. Milit. Cl II
4	1175/1914	Constantin Mihalache	Sergent	Nimic
5	407/1912	Gheorghe Gheorghe	Sergent	Nimic
6	212/1913	Păciucă Dumitru	Sergent	Nimic
7	225/1914	Eftimie Dumitru	Sergent	Nimic
8	/1914	Duțu Comșa	Sergent	Nimic
9	1032/1910	Secici Constantin	Sergent	Nimic
10	818/1914	Hiuță Marin	Caporal	Nimic
11	534/911	Bajenaru Constantin	Caporal	Nimic
12	80/915	Serafim Ioan	Caporal	Nimic
13	741/915	Jugaur Zaharia	Caporal	Nimic
14	343/912	Budeacu Gheorghe	Caporal	Nimic
15	230/1910	Nistor Ioan	Caporal	Nimic
16	225/915	Zaharia Ioan	Caporal	Nimic
17	3/1901	Dragomirescu Ioan	Caporal	Nimic
18	998/914	Stanciu Constantin	Caporal	Nimic

19	692/917	Zahariea Costică	Soldat	Nimic
20	507/918	Aghiorghiesei Costache	Soldat	Nimic
21	40/1916	Aigatu Dimitrie	Soldat	Nimic
22	341/1917	Harapu Neculaie	Soldat	Nimic
23	1178/1917	Aronite Dimitrie	Soldat	Nimic
24	114/916	Velicu Ilie	Soldat	Nimic
25	452/910	Avram radu	Soldat	Nimic
26	950/1917	Iacob Lefter	Soldat	Nimic
27	281/914	Andronic Ioan	Soldat	Nimic
28	337/918	Groapă Constantin	Soldat	Nimic
29	56/912	Petrescu Constantin	Soldat	Nimic
30	924/917	Băiculescu Ilie	Soldat	Nimic
31	120/910	Drăghici Marin	Soldat	Nimic
32	246/916	Furtună Costache	Soldat	Nimic
33	1026/917	Oancea Toader	Soldat	Nimic
34	1417/917	Cornea Ioan	Soldat	Nimic
35	1208/917	Ciobanu Ioan	Soldat	Nimic

Comandantul Companiei 9 Grăniceri
Căpitan Calangiu

Anexe

Documentul nr. 1

Dare de seamă de cum s-au petrecut evenimentele de la 7, 8, 9 și 10 ianuarie 1918

7 ianuarie ora 10.

Am primit ordin verbal de la domnul colonel Bădescu, comandantul Brigăzii 8 Infanterie, ca la ora 12 să plec cu compania în direcția lacului Calica. În dreptul Km 10 am primit ordinul scris pe care îl anexează.

Pe baza ordinului primit, am urmat drumul Smârdan-Movila Calica (cota 61) luând măsurile de siguranță în marș înaintând spre sud pe partea de vest a lacului Calica. În dreptul cantonului 3 C.F.R. Filești-Barboși, patrula ne-a semnalat coloane rusești din Brigada 10 artilerie. Luând contactul cu ei, am constatat că nu fac parte din trupele revoltate și am continuat înaintarea, lăsând o patrulă care să supravegheze mișcările lor. Când patrulele urcau dealul, spre șoseaua națională Movileni-Galați, una din aceste patrule mi-a anunțat prezența unităților de infanterie rusești care ocupau tranșeele făcute la nord de această șosea. Desfășurând compania în trăgători am ocupat dealul Șoldan, având stânga pe balta Calica, iar dreapta descoperită.

În acest timp (ora 15.30) patrulele noastre au fost atacate de patrule rusești rănind pe soldatul Dinu Ion. În fața tranșeelor ocupate de ruși se aflau două tunuri antiaeriene și numeroase gropi de bordée pe care ruși le ocupase așezând și mitraliere spre a bate valea ce ne separa. Voind a înainta spre noi, au fost opriți de focul nostrum și siliți să se retragă în poziția ce ocupaseră. Focul a încetat la ora 19.30. La orele 20 am instalat posturi înaintate spre a nu fi surprinși. La ora 23 santinela de la postul înaintat nr. 2 mi-a adus un călăreț rus care vrea să meargă spre trupele ruse revoltate, având la el un ordin pe care vi-l anexez în copie, tradus din rusește. Văzând cuprinsul ordinului am dat drumul călărețului împreună cu ordinul.

La ora 24.30 trupele ruse revoltate au deschis un foc viu de artilerie, care a durat aproape până la ora 1.

La ora 22, am trimis pe sublocotenentul Nicolescu Constantin, spre a face legătura cu trupele noastre, care au fost găsite pe șoseaua Smârdan-Filești în dreptul Km 5, și făceau parte din Regimentul 50 Infanterie Batalionul II. Prezentându-se Dlui Comandant al aceluia Regiment și informându-l în cunoștință cu situația companiei noastre i s-a dat un pluton de companie 5/50 Inf., care să facă legătura companiei noastre, cu trupele aflate spre dreapta comunicându-mi că suntem sub ordinele aceluia Regiment.

8 Ianuarie 1918, ora 7.30. Trupele ruse au redeschis foc. La ora 9 un călăreț m-a anunțat că dreapta noastră va fi întărită cu un batalion (al II-lea) din Regimentul 50 Inf. Trupele ruse revoltate încercând să înainteze pe valea lacului Calica spre a-și croi drum spre Filești, au fost oprite de noi, în care încăierări am avut pierderi un sergent mort și doi soldați răniți. Încăierările au durat până la ora 19.15.

9 Ianuarie 1918, ora 4. O ștafetă călări din Regimentul 50 Infanterie ne-a adus ordinul verbal al Dlui Comandant al Batalionului II, ca să nu mai deschidem foc pentru că trupele ruse au convenit să depună armele.

La ora 5.30 trimițând patrule în direcția trupelor ruse, nu au anunțat că locurile ocupate de ruși au fost părăsite și că dezarmarea lor se face la podul Barboși de către Regimentul 21 Inf.(anterie), Compania 9 a.

La orele 11 trimițând pe sublocotenentul Papazissu Emanuel, la postul de Comandă al Regimentului 50 Inf., sub ordinele căruia era, n-a mai găsit pe nimeni.

Făcând legătura cu Regimentul 21 Inf. care se afla la Barboși, prin elevul plutonier Zilberman Hugo, am primit ordinul verbal de a ne retrage, întrucât ordinea s-a restabilit pe deplin.

La orele 16 am plecat spre satul Fântânele.

Semnătură – Indescifrabil

(Sursa: CSPAMI, fond 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 169 f/v)

Documentul nr. 2

Raport no. 2837 din 18 ianuarie 1918, Brigada a 8-a Infanterie către Divizia a 4-a

La ordinul D-s telefonic am onoarea a raporta, că din cercetările făcute și din interogațiile căpitanului Pavtchincie reiese:

1. Trupele ruse s-au adunat la Braniștea în dimineața zilei de 7 ianuarie sub comanda căpitanului Partianicov
2. La orele 7 erau în Braniștea Regt. 33, 35 și 36 Inf., Divizionul 13 artilerie din Divizia 13 și Brigada 9 Artilerie. Itinerariul pe care l-a urmat este: Braniștea-Traian-Șerbeștii Vechi –Movileni.
3. Prima ciocnire cu trupele ruse a fost pe dealul Țiglina.
4. Din informațiile de la căpitanul Pavtchincie se poate deduce: Regimentul 35 a fost avangardă; Regimentul 33 a luptat nord Movileni între cele două Bălți și Regimentul 36 ariengardă. Două baterii din Divizionul 13 trăgeau asupra Galaților, asupra trupelor de pe dealul Țiglina și o baterie din Brigada 9 asupra trupelor (la) nord (de) Movileni.
5. Unitățile ruse care s-au predat germanilor trecând pe la podul de la Barboși sunt: Divizionul 13 din Divizia 13; Bateria 1-a din Brigada 10 Artilerie, 419 soldați din Regimentul 33 Infanterie, 267 soldați din Regimentul 35 Infanterie și 70 soldați din Regimentul 36. Aceste Regimente au trecut cu tot materialul lor mitraliere, arme, cai, căruțe, etc. Schița alăturată arată dispozitivul trupelor ruse pe ziua de 8 ianuarie 1918.

Locul celorlalte baterii și rezervele unităților nu s-a putut afla până în prezent, deoarece comandantul Div. 9, căpitanul rus Partenicov, a fugit în timpul luptelor la Reni.

Comandantul Brigadei 8 a Inf.

Bădescu

(Sursa: Arhivele Militare Pitești, 2266, Divizia 4 Infanterie, dosar 119, f. 218)

Documentul Nr. 3

Dare de seamă asupra operațiunilor contra Diviziei a 9-a Rusă

7 ianuarie 1918

La ora 9.30 se adună repede la Braniștea, pe șoseaua națională, trupele Diviziei a 9-a Rusă, iar la 10 Divizia s-a pus în marș spre Șendreni.

Somată de posturile noastre a refuzat răspunzând cu focuri de armă.

Dispozitivul trupelor noastre fiind cel din crochiul No. 1, s-au luat imediat următoarele dispozițiuni ca să fie oprită: s-a anunțat compania din Șendreni să întârzie marșul coloanei ruse, trupele din Galați să întâmpine trupele ruse între balta Calica și Dunăre, iar companiile de la Fântânele, Vânători, Smârdan și Tulucești să graviteze spre sud pentru încercuirea trupelor ruse.

Rezerva Diviziei din Pechea, compusă din două batalioane din regimentul 50 Infanterie, 2 escadroane și 2 baterii au fost îndreptate spre Fântânele. Compania din Șendreni, întărită cu cele din Braniștea, au barat calea trupelor ruse, oprindu-le pe loc până la ora 14.

Rușii atacând au fost respinși de focul mitralierelor noastre, iar un al doilea atac, cu forțe mult superioare, reușește a înfrânge rezistența companiilor din Șendreni, deschizându-și calea spre Movileni și Barboși.

În acest moment dispozitivul trupelor este cel însemnat în crochiul No. 2 (faza I-a). Capul coloanei ruse, ajungând la Movileni, deși somați a dezarma, pe când se parlamenta au pus în baterie 18 tunuri bombardând Galați și trupele noastre, iar Infanteria ajunsă la Barboși a fost întâmpinată de trupele ce ocupau dealul Țiglina, cu focuri de armă și mitralieră de bateriile marinei și bateria din Regimentul 2 Infanterie, care au făcut goluri în coloanele ruse.

La ora 18 a(u) sosit în Fântânele unitățile trimise din rezerva Diviziei din care o parte au fost dirijate spre centrul sectorului de nord, iar cealaltă spre Smârdan unde, fiind provocată de trupele ruse cantonate în această localitate, au înconjurat și dezarmat trupele ruse.

La ora 19 rușii, după o pregătire intensă cu întreaga artilerie de câmp și grea, de care dispuneau, au atacat latura de est a poziției noastre, însă au fost respinși cu pierderi mari.

La ora 20 acțiunea a încetat din ambele părți, trupele noastre organizând și completând încercuirea.

Ziua de 8 ianuarie 1918

La ora 0.30, acțiunea începe din partea rușilor prin infanterie și artilerie, însă numai pentru 30 minute.

La ora 8.30 acțiunea reîncepe prin bombardament de artilerie și intens foc de mitraliere. Trupele noastre, pornind la atac la orele 10.15, deși primite cu un violent baraj de artilerie și foarte multe mitraliere, au înaintat apropiindu-se la câteva sute de metri de infanteria inamică.

La orele 11 un detașament de 2 companii cu multe mitraliere a încercat întoarcerea stânzei noastre pe sub malul Dunărei, acțiune care nu a reușit, fiind contraatacat cu vigoare având și sprijinul escadrilei noastre de vedete.

La orele 12 a început bombardamentul artileriei ruse dirijat cu multă precizie și metodă și a continuat până la orele 19.30; de la orele 15, rușii au întrebuințat și baraje cu baterii de mitraliere de la mare distanță.

Tot în acest timp, infanteria noastră a înaintat pas cu pas sub un uragan de foc, pe un câmp deschis, oprindu-se mișcarea la orele 15 după ce a câștigat 1 km de teren (pe crochiu faza a 2-a) la centru și vest, iar la est printr-un atac la baionetă inamicul a fost respins până la canton în debandadă și cu grele pierderi. O companie trimisă până la Filești pentru a supraveghea regimentul 34 Infanterie, care, cantonat în această localitate, se agita, a fost primită cu focuri. Compania a stat în supraveghere împiedicând astfel acest regiment de a lua parte la acțiune.

La orele 17 un avion mic a zburat pe deasupra Movilenilor.

Observațiunea avionului – transmisă Diviziei și comunicată imediat trupelor – arăta că rezerva trupelor ruse, aproximativ 2500 de oameni, se găsea masată între gara și podul de la Barboși.

În acest timp, un escadron de cazaci venind de la Reni, a atacat prin surprindere și a dezarmat plutonul de grăniceri de la gura Prutului, iar bateriile grele de pe malul stâng al Prutului au bombardat Galații și bateriile marinei de pe D(ealul) Țiglinei.

Raportându-se că două regimente ale Diviziei 10 ruse se raliază la Mișcarea Diviziei (a) 9-a și zvonindu-se că trupe ruse înaintează dinspre Reni la Galați(,) se ia următoarele dispozițiuni:

- a) Batalionul I al R[egimentului] 6 pleacă din Slobozia-Conachi, în căruțe de rechiziție, spre Filești.
- b) Se dă ordin Divizionului de 150 m/m de la Tecuci să vină prin Cudalbi și Pechea, la Filești.
- c) Se intervine la Armata I-a pentru a trimite un regiment de infanterie din Divizia 13-a cu care să se păzească sectorul Diviziei rămasă fără trupele care se concentraseră în regiunea Galați.

În adevăr, la ora 18, trei companii ruse însoțite de artilerie, care a pus în baterie la Halta Brateș, au intrat în țară pe la Reni cu intențiunea de a pătrunde în Galați, însă au fost respinse de compania rămasă în oraș. Pe Dunăre înainta un vas armat, care a tras fără efect asupra docurilor și vaselor.

La ora 18.30 o escadrilă de 3 avioane amice a lansat bombe asupra trupelor ruse de la Barboși.

În timpul nopții, profitând de întuneric, trupele ruse masate la podul de la Barboși au început retragerea pe dreapta Siretului cu intențiunea de a se preda germanilor, retragere care a fost întreruptă prin ocuparea podului de către trupele noastre.

În acest moment se află că Divizia (a) 9-a cerea prin T.F.F. ajutoare de la Reni, care dacă nu vor sosi, va fi nevoită să treacă la germani, spunând că în timpul acțiunii trupele au fost conduse de ofițeri germani.

Un grup de ofițeri din Brig[ada] 9 artilerie s-au predat trupelor de pe D[ealul] Țiglina afirmând că 18 baterii luaseră parte la acțiune.

La ora 21, căpitanul Pafcinsky, șef de stat major al Diviziei (a) 9-a, s-a prezentat ca parlamentar declarând că trupele primesc să fie dezarmate, însă să li se asigure viața și trecerea în Rusia.

Ziua de 9 ianuarie 1918

În timpul nopții de 8-9 crt. n-a fost nicio acțiune. La ora 10.30 a început dezarmarea trupelor ruse, care apoi erau concentrate în localitățile Vânătoti, Costi, Smârdan și Fântânele.

Pierderi

	Răniți	Morți	Dispăruți
Ofițeri	-	1	-
Trupă	86	18	-
Cai	-	-	-

Pierderile inamicului nu se cunosc exact, însă sunt cu mult mai mari, și se zice că răniții au fost evacuați o parte spre Brăila, iar 150 la Galați; au fost înmormântați pe câmp 150.

Capturări

Până în prezent:

a) S-au dezarmat 1154 oameni din regimentele 33, 34, 35, 36 infanterie și 28 ofițeri.

b) S-a inventariat: 2 mortiere de 120, 42 tunuri câmp, 263 cai, 586 arme, 12 mitraliere, 4 aruncătoare de mine.

Comandantul Diviziei a 4-a, general Ioan Ghinescu

Șef de stat major, Lt. Colonel – (indescifrabil)

(Sursa: Arhivele Militare Pitești, Divizia 4 infanterie, crt. 119, f. 185-186)

Documentul 4

Copie după Istoricul Corpului de la 1 August 1914 la 15 August 1916 și după Jurnalul de Operațiuni de la 15 August 1916 la 1 iulie 1918 și de la 1 Iulie 1918 până la 1 Aprilie 1921: Regimentul „Suceava” No. 16

f. 74. 13 ianuarie

Situația trupelor este următoarea până la ora 11. Batalionul I, mai puțin Compania I-a și Batalionul II, ocupa Mirosloveștii ce aveau posturi spre Soci și Motzca. Batalionul III, mai puțin Compania 11-a la Bratești, cu avanposturi spre Gâștești-Sodomeni-Pășcani. Însărcinarea este trecerea oricărei trupe ruse armate spre Pășcani. Compania II-a la Tupilești-Barticești. La ora 11 Batalionul II a fost trimis spre satul Soci pentru a împiedica venirea în acest sat a 2 companii ruse dinspre Cristești. La ajungerea în Soci, Maiorul Butnaru C., Comandantul Batalionului II, găsim un grup de soldați ruși la marginea satului și invitându-i a depune armele ca nici un caz nu ar putea pleca înarmați. Pe când parlamenta cu ei a fost împușcat mișelește și cade grav rănit. Compania 7-a, care se găsea deja desfășurată, a primit focuri de armă și mitraliere din sat la care a răspuns imediat și a pornit la atac. Acțiunea a început la ora 12.45 iar la ora 13 artileria rusă a deschis focul asupra frontului nostru. La ora 13.05 artileria noastră a răspuns trăgând foc la marginea S.E. a satului Soci în trupele inamice, în care producându-se debandadă, au fugit în goană spre pădurea de N.V. a satului Soci. Artileria rusă de asemenea a încetat focul fugind spre Boureni, urmărită cu focuri de artileria noastră. Deși a încercat să pună din nou în baterie pe șoseaua națională Roman-Cristești, însă a fost alungată și de acolo retrăgându-se spre Cristești.

[...]

f. 73 Au fost capturate trăsuri, cai, un camion automobil și s-au înapoiat Brigăzii cu ...separate.

f. 74. 15 Ianuarie 1918

Batalionul I, în drumul său spre Ciumulești, a dezarmat toate trupele ruse în satele Oniceni-Forăști-Ruși, pentru că aceste trupe să nu poată aduna vreun rău, în timpul operațiunii ce trebuia să aibă loc, contra trupelor ruse ce atacau Regimentul 2 Grăniceri.

[...]

Nu li s-a lăsat un moment de răgaz pentru ca bateriile lor să deschidă focul contra trupelor noastre; s-au bătut toate punctele pe unde fugarii voiau să plece. La ora 14 trupele ruse au trimis parlamentari cu steaguri albe, spunând că Comandantul Corpului 2 rus a convenit să depună armele.

f. 75. După aceasta acțiunea a încetat. Acest batalion a operat singur și fără o acțiune concomitentă din partea Regimentului 2 de la care nu s-a auzit nici un foc. S-au dezarmat apoi trupele ruse în trecere spre Ciumulești; iar celelalte trupe după ce s-au predat prin acțiunea Batalionului I au fost dezarmate de alte trupe din Fălticeni.

[...]

CSPMI-Pitești, RIJO 1, dosar 3363

Documentul 5

Jurnal de operații Regimentul 2 Grăniceri, Septembrie 1917-Aprilie 1918

f.14. 21 decembrie 1917, Regimentul 23 Vânători (rus) nu a fost lăsat să plece din Cristești. Acest regiment este împărțit în tot județul și a fost oprit peste tot. Din știrile primite de la Suceava și Bucovina situația e liniștită.

f. 18. [...] S-au confiscat 10 căruțe rusești cu 700 de arme, mitraliere și de la bolșevici.

f. 20. 8 ianuarie 1918, Direcția CFR ne face cunoscut următoarele: 1) Depozitul de munițiuni din g[ara] Basarabi este amenințat de ruși să-i dea foc. 2) Că rușii vor opri cu forța un tren gol și vor încărca muniția din g[ara]Basarabi. Puneți-vă în legătură cu șeful din Basarabi și luați măsuri pentru a evita pericolul.

9 ianuarie. Din somațiile date de Armata 9 a rusă se pare că s-ar fi decis ca două divizii să se scurgă pe la Liteni-Frumușica-Todireni, iar două divizii pe la Mihăileni-Molnița.

Rușii au ținut întruniri la Cristești și se dedau la jafuri.

[...]

CSPMI-Pitești, RIJO 1, dosar 3247